

PREDICATUL *

DE

G. BELDESCU

Predicatul este tratat confuz de la un capăt la altul în manualul existent¹. Categoriile de predicate sînt definite exclusiv prin amănunte morfologice (Sintaxa, p. 18). Se confundă modurile predicative și nepredicative cu capacitatea unui verb de a fi predicat sau numai verb în predicatul nominal (Fonetica și morfologia, p. 139—140). Verbul copulativ *-i* din propoziția *Vintu-i liniștit acum* este socotit singur predicat (Sintaxa, p. 18). Auxiliarul de mod *trebuie* este considerat verb copulativ (Sintaxa, p. 20). O determinare circumstanțială, *departe*, e luată drept nume predicativ, iar predicatul verbal [*-s = se află*] e luat drept verb copulativ (Sintaxa, p. 20). Verbului copulativ i se spune cînd *ajutător* (Sintaxa, p. 18, 19, 20, 69), cînd *auxiliar* (Sintaxa, p. 20, 21), cînd *auxiliar sintactic* (Fonetica și morfologia, p. 147).

În general, în caracterizarea părților de propoziție manualul se menține la periferia faptului gramatical, definind funcțiuni sintactice prin amănunte morfologice și întrebări formale. Punctul de vedere fiind vag, definițiile nu puteau duce decît la confuziile semnalate. De aceea am socotit necesară o discuție care să precizeze caracterul funcțional al predicatului și criteriul de deosebire a categoriilor predicat verbal și predicat nominal.

* Nota redacției. Publicăm articolul prof. G. Beldescu din Buzău, cu scopul de a veni în ajutorul cadrelor didactice, prin lămurirea unor probleme de gramatică în predarea cărora apar dificultăți.

Deși articolul nu epuizează toate aspectele funcțiunii și structurii predicatului, iar unele afirmații pot fi considerate discutabile sau chiar în contradicție cu felul în care este tratată problema în Gramatica Academiei, explicațiile amănunțite ale autorului credem că îi vor ajuta pe profesori și în același timp, îi vor stimula spre discuții și completări pe marginea acestui subiect.

Redacția revistei « Limba română » va publica, în cadrul rubricii de metodică a predării limbilor, articolele și scrisorile primite de la profesori, referatele prezentate la cercurile pedagogice și orice material menit să ridice nivelul de predare al gramaticii în școlile noastre.

¹ « Gramatica limbii române », Fonetica și morfologia, manual pentru clasele V-VI; Sintaxa, manual pentru clasele VI-VII, E.S.D.P., 1953.

DEFINIȚIA PREDICATULUI

Subiect, predicat, atribute și complemente constituie elementele construcției pe care o numim propoziție. Construcția ca atare nu poate exista din elemente disparate, ci îmbinate. Combinarea elementelor înăuntrul unei construcții de limbă creează raporturile sintactice. Rolul determinat pe care o parte de propoziție îl are în construcție, deci în raporturile create, conferă părții respective un anumit *sens gramatical*, iar acesta reclamă de la partea în cauză o formă corespunzătoare. De aceea, o parte de propoziție trebuie definită prin caracteristici de sens gramatical și prin caracteristici de structură morfologică. Complementul direct, de exemplu, arată obiectul asupra căruia se răsfrînge acțiunea verbului sau obiectul care este rezultatul acțiunii verbului, luînd, cînd este exprimat printr-o parte substantivală, formă de acuzativ: *Înrămes un portret; desenez un portret.*

Propoziția este expresia gramaticală a unui raport sintactic fundamental, de atribuire. Raportul de atribuire se stabilește între doi factori, unul care atribuie un anumit conținut noțional și altul care primește conținutul atribuit. Capacitatea de a atribui un conținut noțional o au verbele la mod personal. Factorii între care se stabilește raportul fundamental de atribuire din propoziție sînt predicatul, care atribuie un conținut noțional printr-un verb la mod personal și subiectul care primește conținutul atribuit.

Predicatul este deci partea de propoziție care atribuie subiectului un anumit conținut noțional, servindu-se pentru aceasta de un verb la mod personal.

În propoziția *Cărbunele nostru luminează*¹, predicatul subliniat e exprimat prin verbul *luminează*. Acesta atribuie subiectului *cărbunele* acțiunea *a lumina*, servindu-se de propriile lui forme verbale. Capacitatea predicatului de a atribui un anumit conținut noțional constituie caracteristica de sens gramatical a predicatului. Existența obligatorie a unui verb la mod personal în predicat constituie caracteristica de formă a predicatului.

Categoriile de predicate

1. Predicatul verbal;

a) *Definiția predicatului verbal.* În propozițiile:

*Pe un deal răsare luna...*²

*Iar legi sînt pentru voi,*³

*Vom ședeă în foi de mure,*⁴

*Înfloresc grădinile,*⁵

*Ea se-ntunecă...*⁶

¹ M. Davidoglu, «Minerii», Editura de Stat, 1949, p. 61.

² M. Eminescu, Poezii, E.S.P.L.A., 1952, p. 59.

³ M. Eminescu, op. cit., p. 43.

⁴ Ibidem., p. 38.

⁵ Șt. O. Iosif.

⁶ M. Eminescu, op. cit. p. 118.

cuvintele subliniate sînt predicate. Ele atribuie subiectelor respective o acțiune (*răsare*) sau un proces sub formă de acțiune: o existență (*sînt*), o stare (*vom șede*), apariția unei caracteristici (*înfloresc*), modificarea unei caracteristici (*se-ntunecă*). Acțiunea și procesele sub formă de acțiune alcătuiesc sensul lexical de bază al categoriei morfologice verbul ¹. Aceasta înseamnă că există un fel de predicat al cărui verb la mod personal atribuie subiectului propriului sens lexical: o acțiune sau un proces sub formă de acțiune. Raportul dintre conținutul atribuit de un astfel de predicat și subiect este în funcție de diateza verbului-predicat. În general, subiectul este — față de conținutul atribuit lui de un astfel de predicat — în situația de autor sau de obiect al acțiunii atribuite.

În concluzie, *predicatul în discuție atribuie subiectului, exclusiv, conținutul lexical al unui verb la mod personal*. Acesta este *predicatul verbal*. Un predicat verbal este exprimat printr-un verb pur și simplu, care oferă predicatului și conținutului noțional de atribuit și formele flexionare-mijlocitoare. Cînd predicatul verbal atribuie o acțiune în chip general, deci fără referire la persoana gramaticală care o primește, propoziția nu are subiect: *Plouă*.

b) *Interjecția cu valoare de predicat verbal*. Uneori interjecțiile capătă conținut lexical verbal și, prin aceasta, valoarea de predicat:

Și cînd răcnește o dată cît se poate, eu zvrîr! chibriturile din mînd, fuști! la spatele lui Zaharia...²

Interjecția cu valoare de predicat înlocuiește verbul în limba vorbită, acțiunea exprimată de ea este subliniată printr-o mișcare exterioară adaptată. În asemenea cazuri interjecția funcționează ca verb defectiv, cu formă unică.

c) *Locuțiunea verbală cu valoare de predicat verbal*. Verbul este o noțiune gramaticală care, ca și alte noțiuni, se poate exprima și prin grupări indivizibile de cuvinte, prin așa numitele locuțiuni verbale ³: *a ține minte* (a reține), *a ajunge la sapă de lemn* (a sărăci) etc. asemenea locuțiuni verbale sînt mai bogate în conținut afectiv decît corespondenții sinonimi exprimați printr-un singur verb și caracterizează vorbirea populară, perifrastică, concretă și expresivă. În propoziții, cu verbul la mod personal, ele îndeplinesc funcțiuni de predicat verbal, ca și un singur verb la mod personal, exprimat printr-un singur cuvînt, pentru că acțiunea atribuită este expresia sensului grupării întregi:

*că tu le dai nas și le fii hangu,⁴
era s-o bage în boale pe biată copilă...⁵*

¹ Academia R.P.R., Gramatica limbii romîne 1954, vol. I, p. 241.

² Ibidem, p. 349.

³ Ibidem, p. 254.

⁴ I. Creangă, Opere alese. Ed. de Stat, 1949, p. 52.

⁵ Ibidem, p. 64.

2. Predicatul nominal

a) *Definiția preliminară.* În propozițiile :

*O luptă-i viața,*¹

*și el e sincer,*²

cuvintele subliniate sînt predicate pentru că atribuie subiectelor (*viața, el*) un anumit conținut noțional; cu deosebire însă că noul conținut atribuit nu mai aparține verbului la mod personal, ci unor cuvinte străine care intră în alcătuirea acestui fel de predicat (*o luptă, sincer*). Deci verbele la mod personal din noul predicat atribuie subiectelor un conținut străin, nu al lor înseși și ca atare sînt reduse la o simplă modalitate formală pentru a mijloci atribuirea.

Așadar noul predicat are două părți: un verb care oferă formele flexionare pentru a mijloci atribuirea și unul sau mai multe cuvinte care oferă sensul lexical spre a fi atribuit prin mijlocirea primei părți subiectului propoziției. Verbului *a fi*—prima parte a noului predicat—i se spune *verb copulativ*; celeilalte, *nume predicativ*; iar predicatului care le încorporează, *predicatul nominal*. În mod obișnuit, predicatul nominal atribuie subiectului conținutul noțional al numelor predicative prin modurile personale ale verbului copulativ *a fi*.

În exemplele folosite, conținutul noțional al numelor predicative este o calitate, o însușire (*o luptă, sincer*). « Verbul *a fi* cu funcțiune copulativă nu are decît rolul de a dota numele predicativ cu semne indicînd persoana, numărul, timpul și modul »³.

Deosebim predicatul nominal de locuțiunea verbală cu rol de predicat verbal. În propozițiile « *fac fuști* din baltă *ș-o ieu la sănătoasa* »⁴, predicatele subliniate sînt alcătuite din cîte un verb la mod personal, urmat sau și precedat de unul ori mai multe cuvinte. Acesta este însă aspectul superficial al problemei. În realitate, cuvintele care alcătuiesc predicatele subliniate și-au pierdut sensul lexical independent, iar gruparea lor, *indivizibilă*, a creat un sens lexical nou, unitar și deosebit de sensul izolat al elementelor componente: *o acțiune*. Cu alte cuvinte, grupările subliniate funcționează ca și un verb exprimat printr-un singur cuvînt. Sînt locuțiuni verbale. Asemeni verbelor care, cînd atribuie subiectului propriul lor sens lexical, sînt predicate verbale, locuțiunile verbale cu verbul la mod personal au în propoziție rol de predicat verbal.

În propozițiile « *Trei-Nasuri părea fratele mai mare; nenea Ghiță era fratele mic* »⁵, predicatele, subliniate, au distincte două părți, partea formală,

¹ G. Coșbuc, Poezii, E.S.P.L.A., 1953, vol. I, p. 194.

² I. L. Caragiale, Opere, Ed. de Stat, 1950, vol. I, p. 105.

³ Academia R.P.R., Gramatica limbii romîne, 1954, vol. I, p. 252.

⁴ I. Creangă, op. cit., p. 66.

⁵ M. Sadoveanu, Mitrea Cocor. E.S.P.L.A., 1952, p. 20.

verbul la mod personal și partea materială, numele predicativ; ele sînt predicate nominale.

b) *Verb copulativ și verbe cu funcțiune copulativă.* Atît în manuale, cît și în practica didactică, se consideră verbul copulativ ca auxiliar. Instrucțiunile Ministerului Învățămîntului pentru reducerea materiei din programele școlare ale școlilor pedagogice, din 1954, interzic chiar distincția verb auxiliar – verb copulativ.

Sfera verbelor din predicatul nominal, deși mai largă, nu cuprinde decît un singur verb care poate să fie și auxiliar, *a fi*. În propoziția « *Și-n veci de el bătut vei fi* »¹, predicatul este *vei fi bătut*. Conținutul noțional atribuit este o acțiune suferită, deci avem de-a face cu un predicat verbal al cărui verb la mod personal se află la diateza pasivă. Dar acest conținut noțional aparține numai cuvîntului *bătut*, care este un mod nepersonal al verbului *a bate*. Restul cuvintelor e golit de sens lexical, iar rolul lor se reduce la a crea verbului *a bate* niște modalități formale care măresc posibilitățile de a exprima acțiunea respectivă. *Vei fi* este auxiliar. Auxiliarele «au rolul de instrumente gramaticale în morfologie, ajutînd la formarea modurilor și timpurilor compuse ale celorlalte verbe»².

Pe acest teren, împrumut de forme verbale, *a fi* ca auxiliar se întilnește cu *a fi* ca verb copulativ. Însă, Verbele copulative sînt instrumente de ordin sintactic³. « Verbul *a fi* cu funcțiune copulativă nu are decît rolul de a dota numele predicativ cu semne indicînd persoana, numărul, timpul și modul. Verbul *a fi* nu este deci în acest caz decît un simplu instrument gramatical care nu participă cu conținutul lui noțional la formarea predicatului »⁴.

În sfîrșit, verbul *a fi* cînd atribuie subiectului propriul său conținut noțional, are rol de predicat verbal: *biletul era în pamblica pălăriei...*⁵.

În limba romînă mai există și alte verbe cu funcțiune copulativă între subiect și nume predicativ: *a rămîne, a sta, a ieși, a deveni, a ajunge, a se face, a părea, a constitui, a însemna, a reclama, a arăta* etc. Ca și *a fi*, cînd atribuie subiectului exclusiv conținutul lor noțional, asemenea verbe au în propoziții rol de predicat verbal:

Căci numai oasele-au rămas.

*Și sufletul dintr-însul*⁶

Măcar stetea pe sub pămînt

*Și nu ieșea pe-afară*⁷.

¹ G. Coșbuc, op. cit., vol. II p. 283.

² Academia R.P.R., Gramatica limbii romîne, vol. I. 1954, p. 252.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ I. L. Caragiale, op. cit., vol. II, p. 121.

⁶ G. Coșbuc, op. cit., vol. II, p. 58.

⁷ Ibidem, p. 60.

Și tot ca *a fi* ele capătă caracter de verbe cu funcțiune copulativă atunci când atribuie subiectului conținutul noțional al unui nume predicativ.

*Forța asta pare prea mică, prea neînsemnată*¹

*Leii făcuto-s-au miei?*²

Și copiii vor agiunge robii lor ...³

Fiindcă este un fel de stea care se cheamă corn de capră ...⁴

*Ei stăteau martori cu spaimă, la județ.*⁵

Apoi de-atunci, din bătaia ceea am rămas cu slab de piept ...⁶

Numai că aceste verbe, spre deosebire de *a fi*, nu-și pierd cu totul propriul lor înțeles. Esențialul atribuit de un predicat construit cu vreun verb din categoria celor înșirate aparține tot conținutului noțional al numelui predicativ; dar există și o influență a sensului lexical al acestor verbe asupra conținutului atribuit. Sensul lor lexical, atrofiat sau degradat în această situație, este insuficient pentru ca verbele în cauză să poată constitui singure predicat. De aceea ele au căpătat funcțiune copulativă între subiect și nume predicativ. Influența sensului lor lexical asupra conținutului atribuit este evidentă, dar exterioară și paralelă; ea poate fi sesizată înlocuind în propoziții celelalte verbe cu funcțiune copulativă prin *a fi*: *Forța asta este prea mică, prea neînsemnată* ... *Și copiii vor fi robii lor* ... ș.a.m.d.

Verbele în discuție nu mai sînt un simplu instrument gramatical, de vreme ce ele participă la conținutul noțional atribuit. De aceea, spre deosebire de *a fi*, care este verbul copulativ unic, pe acestea din urmă le vom denumi *verbe cu funcțiune copulativă*.

Tabloul sinoptic al verbelor din predicatul nominal, poate fi prezentat în felul următor:

<i>Verbe în predicatul nominal</i>	}	1. — Verb copulativ — instrument gramatical de ordin sintactic —, <i>a fi</i> . Nu participă la conținutul noțional atribuit de predicatul nominal. Ex.: <i>O luptă-i viața</i> ; ...
		2. — Verbe cu funcțiune copulativă, <i>a rămîne, a deveni, a se face</i> etc. Participă, în parte, la conținutul noțional atribuit de predicatul nominal. Ex.: <i>Forța asta pare prea mică</i> ...

c) *Numele predicativ*. Numele predicativ este partea materială a predicatului nominal. Funcțiune de nume predicativ au părțile nominale, dar și un adverb: *Dintre toți, Ionescu a fost cel mai bine*.

¹ Raicu Ionescu-Rion, Culegere de articole. E.S.P.L.A., 1951, p. 50.

² Al. Russo, Opere alese, E.P.L.A., 1950, p. 34.

³ Ibidem, p. 34.

⁴ I. Slavici, Opere, E.S.P.L.A., 1952, vol. I, p. 98.

⁵ Mihail Sadoveanu, Opere alese, E.S.P.L.A., 1952, vol. I, p. 35.

⁶ Mihail Sadoveanu, Opere, vol. V, p. 533.

Nume predicativ mai poate să fie și o subordonată:

*Lumea-i cum este*¹...

Unei astfel de propoziții i se spune subordonată predicativă.

În sfârșit, nume predicativ poate să fie și un verb la infinitiv sau supin:

Apa din fântina aceasta este de băut.

*Asta înseamnă a scobori arta*²

Existența acțiunii în conținutul noțional al numelui predicativ nu transformă predicatul nominal în predicat verbal. Sensurile lexicale *a scobori* și *de băut* nu sînt atribuite ca valori verbale, ci ca valori nominale. Între un nume predicativ cu infinitiv sau supin și un altul cu un substantiv sau adjectiv care au ca sens lexical tot o acțiune, nu este nici o deosebire:

Fapta e bătătoare la ochi.

Asta înseamnă fugă.

Acțiunea din numele predicativ constituie aici o *caracteristică* a subiectului, de valoarea oricărei alte caracteristici atribuite de predicatul nominal, calitate, însușire: lupta e caracteristică vieții (« O luptă-i viața »), iar « sinceritatea », caracteristica lui (« și el e sincer »); tot așa, caracteristica unui anumit mod de a înțelege arta este degradarea ei, iar apa din fântină are caracteristica de băut, nu de spălat sau de irigat.

Toate acestea duc la definiția completă a predicatului nominal. *Predicatul nominal atribuie subiectului — cel puțin în principal — o caracteristică, cuprinsă în numele predicativ, folosind pentru aceasta verbul copulativ « a fi » sau un verb cu funcțiune copulativă.*

d) *Expresii verbale impersonale cu valoare de predicat nominal.* Unele expresii verbale impersonale au rol de predicat nominal. O astfel de expresie este alcătuită din verbul copulativ *a fi* și un adjectiv, adverb sau supin: *este bine, e rău, este gata, e de rîs etc.* Subiectul lor este o subordonată subiectivă:

E bine să muncim.

Este de așteptat să avem o iarnă grea.

e) *Prediccate nominale eliptice.* Elipsa verbului copulativ apare atît în propozițiile independente, cît și în propozițiile principale, regente principale sau subordonate:

— *Cum e ? — Bun !*

*Dumnezeul nostru : umbră ; patria noastră : o frază ;*³

Rău că nu citește !

*E mai bine popă, decît dascăl.*⁴

¹ M. Eminescu, op. cit., p. 21.

² Raicu Ionescu-Rion, op. cit., p. 42.

³ M. Eminescu, op. cit., p. 201.

⁴ I. Slavici, op. cit., vol. I, p. 96.

Elipsa numelui predicativ e mai puțin obișnuită:

*Am fost rău, dar nu mai sint!*¹

*Frumos buchet: adică a fost.*²

TABLOUL SINOPTIC AL CATEGORIILOR DE PREDICAT.

Sensul și structura categoriilor de predicat sint indicate în tabloul următor:

Predicat verbal	{ Atribuie subiectului conținutul noțional al verbului predicat	Un verb-predicat la mod personal Ex. : <i>Răsare soarele.</i>
Predicat nominal	{	Un verb copulativ-instrument gramatical de ordin sintactic, <i>a fi</i> , la mod personal și un nume predicativ. Ex. <i>El e sincer.</i>
		Un verb cu funcțiune copulativă la mod personal, <i>a rămîne, a deveni, a se numi, a arăta etc.</i> și un nume predicativ. Ex. <i>Ionescu iese învățător.</i>

¹ B. P. Hasdeu, Scrieri alese. E.S.P.L.A., 1953, p. 156.

² M. Davidoglu, Cetatea de foc, «Viața Românească» 1950, nr. 1, p. 25.